

לבעיות „תרגולת הקרב“

לרצון המפקד ולתעודת המשימה הכללית — מזה. שיטת אימון זו ידועה לנו כ„תרגולת הקרב“. „תרגולת הקרב“ הוכנסה לאימוני חיל-הרגלים כדוקטרינה טקטית אחידה, המקנה לגייסות הלכות יסוד בטקטיקה הזעירה.

השלב הראשון של אימון התרגולת הוא תרגול סכמטי של מהלכי קרב בכיכר המסדרים.

וחשוב כאן להבין כי מטרתה העיקרית של תרגולת זו בכיכר המסדרים היא להחדיר לחייל את ההרגל של ציות אינסטינקטיבי לרצון המנהיג, ואת ההגבה האבטומטית על מצבי קרב שונים. ע"י כך מושגת התכלית החשובה של ניהול-תגובה מהיר והולם בהתקלות פתע עם אויב, המונע אנדרלמוסיה ביחידה וחפזון-יתר בשיקולי המנהיג.

ואלו, בשלבים המאוחרים של האימון, מתרגלת היחידה הזעירה את אשר למדה בכיכר-המיסדרים בתנאי שטח שונים, וע"י כך גם לומדת להכיר את „הקרקע“, אשר ככל שתהא יותר מוכשרת להעריכו, כן תדע לנצל לזרוע האש והתנועה שלה, ותהא גמישה יותר, ועל-כן מסוגלת יותר לשנות את מבנה, בהתאם לקרקע ולמצב.

הכשרתה היעילה של היחידה הזעירה בשלבים הטקטיים של התרגול, היא היוצרת את כושר הקרב בתנאי קרב שונים, ואת יכולת ההסתגלות לכל צורת לחימה. ע"י כך תהא היחידה עשויה למלא את תעודתה בין במצב התקלות-פתע ובין במבצע מתוכנן, ששלביו נקבעו מראש, שוננו ע"י אנשיה ואף תורגלו לעתים בתרגול-טקטי מתאים.

*

רבים השואלים האם תקופת השלום אינה מחייבת לבחון מחדש את יעילות האימון ב„תרגולת הקרב“? שהרי זמן השלום, טוענים הם, משחרר אותנו מדוחק-הזמן, וגורם זה קובע הרבה בטיבה של שיטת האימון. כן נשאלת השאלה אם הסכמטיות שבתרגול הראשוני (בכיכר המיסדרים) אינה מקנה אבטומטיות של שיגרה, המערערת את אורח המחשבה העצמאי של החייל והמפקד, ואת כושרם לפתח יזמה.

מעטים כיום המערערים על תכליתיה של התרגולת, כהכנה לקראת מצבי-קרב אפשריים, כי היא המקנה ליחידה הלוחמת טכניקה להתפרסות מידית נוכח אש אויב, לתנועות מהירות ושגרתיות הדרושות לה לבל תאבד את ליכודה הטקטי בשלב

כותב הרשימה מתכוון לברר את תפקידיה של התרגולת ולהוכיח, שאם גם שונים יהיו תנאי מלחמתנו ולא יהיו כתנאי מלחמה סדירה ותקינה, הרי גם אז, וביחוד אז, יהא צורך ב„תרגולת קרב“, המכשירה את היחיד ואת היחידה להגיב במהירות על מצבים העלולים להיוצר, שולב בדברים גם דעות והערות על התרגולת ממקורות נכריים. ובעיקר לגבי השאלה: האמנם יש צורך בשלב א' של התרגולת, זה השלב של כיכר המסדרים, ואם כן, האין להכניס שינויים בשלב זה.

*

„תרגולת הקרב“ החדשה, המוכרת לנו כשיטת אימון, הוכנסה לשימוש בצא בהבריטלי בשנות מלחמת העולם האחרונה*, והנה תוצאה ישירה מתביעות המלחמה. כבר בשלביה הראשונים של המלחמה התעוררה הדחיפה לשכלול דרכי אימון חיל-הרגלים, לאור הנסיגות אשר נקנו בשדה הקרב ובמאמץ שלא לפגור אחר ההתפתחויות באורח הלחימה.

שיטות הלחימה החדשות קבעו את אופיה הפרוס של המלחמה האחרונה, אשר היה בה מרחב רב לתמרון יחידות-המשנה. כתוצאה מכך גדל גם הצורך לפזר יותר את אנשי יחידות-המשנה הקטנות ביותר, ובשל כך תבעה את פתרונה בעית ניהול יחידות-משנה אלו באורח גמיש יותר ועצמאי יותר מכפי שהיה בעבר; ומזאת נבע ההכרח להכשיר את המפקד הנמוך, עד למפקד-הכיתה, כמנהיג יחידות בקרב. דהיינו, להכשירו לבקר ביעילות את יכולת האש שלה, ולהניעה — בהתאם לאופי פני הקרקע — בסיוע אמצעי האש שלו. וכל אלה — בתנאי פיזור גדול, ולעתים קרובות אף בתנאי קשר רופף עם יחידת-האם שלה.

היה, איפוא, הכרח ללמד את החייל הרגלי, בראש וראשונה, תנועות-יסוד בשטח, להתנהגותו בשדה הקרב. ואח"כ, בשלבים מתקדמים יותר, תוך פיתוח כושרו ויזמתו של החייל, ללמדו להגיב במהירות על כל מצב שהוא עלול להקלע לתוכו כפרט ביחידתו. ההשתחררות מהמחשבה על אורח הלחימה הסטטי של מלחמת העולם הראשונה, ושימת הדגש על כושרן של יחידות חיל-הרגלים לסגל את עצמן לקרבות-תנועה, תוך שימוש הולם באמצעי האש התוקפניים שהן מצוידות בהן, — הן שחייבו את הגישה הנו"ל בשיטות האימונים, העומדת על הצורך לסגל את החייל למשמעת חמורה העשויה להקנות לו מהירות ביצוע — מזה, ולהכשירו לגילוי יזמה והבנה

* תרגולת הקרב היה קיים במספר צבאות. עוד לפני מלחמת העולם האחרונה, ובעיקר בצבא הגרמני.

הראשון של המגע עמו, ולמניעת האפשרות שהאויב יטול את היזמה לידו. התרגולות היא המסייעת למפקד, — מאחר שיחידתו נפרשה כבר בהתאם לנהג: „תחת אש אויב יעילה“, — למצות ביתר בהירות את אפשרויות התפתחות הקרב ולארגן את האש והתנועה בהתאם לכך. מאידך, אם מפקדי היחידות לא יתרגלו את אנשיהם לקראת מצבים אפשריים בשדה הקרב, הרי יש להניח בודאות כי יאבדו בשלב הראשון של המגע הרבה מהזמן היקר — החיוני אז כל-כך, כדי ליטול מעוקץ יזמתו המסוכנת של האויב — לצורך ארגון יחידתם.

תרגולות, בתנאי-שדה, למצבי התקלות באויב היא, איפוא, בבחינת הכרח. ובמידה שהיחידה תיטיב לשנן זאת לעצמה, בהלכה ובמעשה, כן תהיה מסוגלת יותר להתאים עצמה למסיבות קרב בתנאי נוף שונים ולהקדים בגילוי-יזמתה.

*

גירסת מחשבה אחרת אומרת, כי צבא קטן, השואף לאיכות מכסימלית, חייב להתאים את שיטות ההדרכה שלו לאופי מלחמתו בעתיד. ובזאת טמון סוד כוחו. יתכן כי במלחמתנו לעתיד-לבוא לא יגיע לידי הפעלת הטקטיקה הסטנדרטית — כפי שארע גם במלחמתנו אנו, שרכו בה גילויי הדצנטרליזציה — ועל כן יהיה חייב לשים את דגש האימון בעיקר על פיתוח יזמתם וגמישותם של מפקדי-המשנה והיחידות בתנאי שדה — כלומר על הכשרתה של היחידה הזעירה ביותר לפעול בטוחים קצרים ובמבנה פרוס ככל האפשר, תוך ניצול מכסימלי של כושר הגיידות והאלמנט המסייע הנכלל בה. גירסת-מחשבה זו פוסקת, כי יש לותר על כל צורת תרגולות טקטית-סכימטית הנערכת בכיכר התירגול, ותחת זאת יש להכניס את הטירון, לאחר שגמר את שלב אימון-הפרט, לתנאי שדה, על מנת שיתרגל את הגבותיו לפעולות האויב במצבי קרב אפשריים.

ואכן, מותר להניח — בהתחשב בתנאי-הטר פוגרפיים של ארצנו וכן בעובדה שאף אחד מן הצדדים המזרח תיכוניים העלולים להלחם בנו לא יוכל להעמיד צבאות שעל ידי עצם כמותם יהיו עשויים „למלא“ את החזית ולהפכה לחזית רצופה — כי מלחמתנו בעתיד תהיה מלחמה סדירה וחצי פרטיזנית כאחת, מלחמתן של יחידות קטנות ביחס. אך דוקא היחידות הקטנות האלה צריכות להיות מסוגלות להגיב על פעולות האויב הגבה מהירה וחריפה, והכשרתן לפעולה כזו — אסור שתתרח על-ידי השיגרה. והשלב המוקדמים, הטקטיים, של התרגולות יש בהם אפשרויות לאי-קצ

לאימון לקראת פעולות מכל הסוגים. התרגולות חוסכת, איפוא, זמן בביצוע, ובסופו של דבר חוסכת דם ע"י שהיא מאפשרת למפקד לערוך פעולות חתף נמרצות ורבות תנופה. ואין זה נכון כי התרגולות עלולה לגרוע מכושרו של החייל כפרט. אין היא גורעת כאן אף כמלוא הנימה; ראשית, בגלל האפשרות להקנות לו — לפני שמתחילים בלימוד התרגולות — כושר פרט גבוה, ושנית, בשל האפשרות לשלב בשלבים הטקטיים של האימון תרגילים המניחים לו לגלות את יזמתו ואף לפתחה.

מן הראוי לציין כי בעיה זו של ערך תרגולות הקרב, משמשת נושא לויכוח לא רק בצבאנו, אלא גם בצבאות אחרים. ומענין יהיה להביא בפני הקוראים גם את הדעות אודותיה בצבא הבריטי, בתקופות שונות.*

הרי לפנינו קטע מתוך „הכללים והתקנות לגבי המבנים — תרגולי השדה והתנועות של כוחות הוד מלכותו“ משנת 1807, כפי שנתפרסם בזמנו ב„מער-כות“, חוב' כ"ט.

„המטרה הגדולה שאליה נשואות העינים היא לקבוע שיטת תנועה אחת, אחידה והולמת. כדי להשיג תכלית חשובה זו, הכרח הוא למנוע חפזון העשוי תמיד לחולל אנדרלמוסיה, איבוד זמן, חוסר איתנות, הססנות, הסח דעת מן הפקודה וכיו"ב: להבטיח הקפדה ודיקנות אשר רק בכוחם עשויים גופים גדולים להגיע למטרותיהם בסדר הראוי ובזמן הקצר ביותר.

— — — להגיע לפשטות הביצוע בתנועה ול- צמצם בצורת התנועות, עד כמה שאפשר ע"י כך שיתקבלו רק אותן שהן הכרח לפעלם המשותף של האנשים בחזקת חטיבה ערוכה, ושיתכן שידרשו או ישמשו בשירות שדה...

„ליחד לכל העניינים שבמסדר ובטכס מקום שני במעלה: ולהבהיר לאנשי כל הדרגות את התפקיד שכל אחד ואחד מהם יוצרך למלא בכל שינוי מצב העלול לחול, באופן שההסברות לא תבאנה לידי איחורים בתנועות בבוא השעה לבצע“.

המבנה בתרגול המכונס, בו היתה ערוכה המחלקה בשלושה טורים, היה מותאם לצורך הטקטי של הימים ההם, והוא — מתן האש במטחי-יריות מרור כזים, לאורך חזית רחבה ככל האפשר. זו היתה איפוא „תרגולת הקרב“ שהלמה את תנאי הנשק והטקטיקה של אותה תקופה.

תירגול הקרב שבימינו אך מחדש ומקיים, בתנאים שהשתנו מיסודם ועדין משתנים והולכים — את אותו העיקרון הקדום של עריכה מראש, סדר

* יש לציין כי ביחידות שנועדו לתפקידים מיוחדים לא נתנה ה„תרגולת בככר המסדרים“.

מוכן מלמפרע, וחזרה מדוקדקת לקראת מצבי קרב ומשימות טקטיות, שיש לצפות להן מראש בהודמ גויות שונות. וסדר ה"שלשות" שהונהג בצבא הבריטי ערב המלחמה האחרונה, והמשמש לפריסה טקטית מהירה יותר של המחלקה, הבנויה שלוש כיתות — גם הוא מעיד על אחדות זאת שבתפיסה.

השוני החשוב ביותר שבהכנסת תרגולת הקרב החדשה התבטא בשיפור מבנה התרגול המכונס, ועריכתו כתרגול לצרכי דרישות הקרב המפורז, כדי להקנות לכל פרט את המכניזם של תנועה טקטית כללית ואת חלקו הוא בתוכה.

כדאי להביא כאן את הערכתו של מיוזר גנ. פ.ט. טיוקר — על בעיה זו, כפי שהיא מתבטאת בסקירתו: "הכשרת רגלים לקרב", שנתפרסמה אף היא ב"מערכות" כ"ט, 1945.

... "רבים היחידות והמבנים שראינו במלוא גאותם, והנה הוכרעו בקרב הראשון. וכל כך למה? משום שלא הכירו בעוד מועד את שעליהם לעשות כדי להתקין עצמם למבחן המזומן להם. גם לאחר שכבר מצויה רוח קרב איתנה ויצר ללחום — עוד עלינו להציג בפני אנשינו תמונה של קרב כפי שהוא עשוי להתחולל. ושנים הם האמצעים שיסייעו לנו בכך: אנשים מנוסי קרב — אשר ישרתו ויחילו בכפיפה אחת עם הטירון ויגלו לנו עמו על מסיבות הקרב ותנאיו: וכן מה שקוראים אצלנו בשם "הרכבת היסוד" — — — אך יש עוד שני אמצעים, שעלינו לאחוז בהם. הראשון: לתת לאדם משלנו כמה כללי-קבע להתנהגות בקרב, כדי שידע מה מצפים ממנו וכדי להראות לו שאם יקיים מצוות פשוטות אלה, תסבול יחידתו סבל מועט לאין ערוך יותר מאשר אם יתחיל בקיומן.

... האמצעי השני הוא לתת הוראות למצבי חירום פתאומיים. הוראות אלו הן, בעצם, חלק מ"תרגולת הקרב". את טעמן נקל לראות. המעלה הטובה הצפונה בכל תרגולת היא שלשמע מלת פיקוד אחת, מבוצעת מיד, במהירות ובדייקנות, שורה של תנועות מסוימות, בלי שיהא צורך כל פעם לשוב ולפרטן אחת לאחת. ערכה של "תרגולת הקרב" הוא בכך שהיא גורמת שסוג פעולות מסוימות יבוצע באורח אוטומטי.

... "ראשיתה של תרגולת הקרב — בצמד אנשים. כי הצמד היא הזעירה שביחידות הטקטיות. יש בכוחו לנוע ולצפות, לקיים אש ולצפות, לקיים אש ולנוע, וכל אלו בעת ועונה אחת, — ובו — בצמד — מתחילה, איפוא, "תרגולת הקרב". נדמה לי כי הרעיון של "תרגולת קרב" אמיתית קם לתחיה באנגליה לצרכי מלחמה זו, בשנת 1940, אולי באיחור של 10 שנים. מאז גזרו עלינו מיני "תרגולי קרב" שאפילו בחלום לא ראינום. — — —

אך דבר אחד יש לזכור, והוא, כי לא לעולם חוסנה של תרגולת-קרב, ותהיה אשר תהיה, נפוטב לא לקיימה אלא לזמן קצר בלבד, ולסלקה לאחר שתהפך ל"טבע שני" — או בשעה שנשנה את אורח המעשה הטקטי שלנו. ואת אורח המעשה עלינו לשנות מדי עברנו משלב אחד של אופרציות למשנהו. אם רוצים אנו שלא לפגור לגבי צרכי הקרב ונקדים את אויבינו, אל לנו לקפוא על השמרים בנוסח הטקטי שלנו.

... דומני כי נהגו להגדיר את תירגולי-הסדר על כיכר המסדרים כיסוד המשמעת. במידה שהללו מלמדים את האדם דיקנות וזריזות באחיזת הנשק שבו ילחום ומטביעים בו חוש של כבוד עצמי תודות לנקיונו למשעי ונקיון מדיו וחגורו, הריהו משמש באמת חלק — וחלק קטן — ביסודותיה של המשמעת. ואלו התרגול והשימוש ההולך ונשנה בו — הם העושים את האיש לאוחז נשק מעולה ונוטעים בו את גאותו המוצדקת על עצמו בתורת אומן מושלם במלחמת-הרגלים, ויחד עם רוח קרב אמיתית מהווים הם חלק גדול ונכבד ביסודות משמעתו של רגלי — — —

... הרי נזקק אתה למפקדים וחיילים המסוגלים לחשוב, ומתחור לך כי השינון החוזר והולך של התירגולים הקהה את כושר המחשבה של כל אדם שעסק בכך לפני כן ומיטיב לעסוק בכך.

יתר על כן: אותו שינון החוזר ונשנה הפכו לנרפה ולבלתי גמיש. — — — אכן, יש תחום לשיעור התרגול ב"מבנה סגור" הדרוש לאדם מאומן, והתחום הזה צר למדי. ומעל לכל, תרגול רעשני, פקודות בקול רם, נקישה בקתות וחבטות בקרקע אינם מבוא טוב לקרב בשביל חייל שצריך להיות חרישי ובלתי מתבלט.

... ביחידות רגלים קטנות חלקה של "תרגולת הקרב" היא בשכלול הפעולה האבטומטית בשעת מצבי-חירום. כשאין שהות לחשוב, להוציא פקודות או לפתח תכנית מחושבת מראש. אך כל שעולים בסולם המבנים, כן גדלה השהות לפעול בשעת מצב של חירום, אלא שעם זאת מתרבים גם התפקידים, וההכרח ב"תרגולי קרב" המותאמים לצרכים החדשים בעינו עומד.

לא אפרט כאן שוב "תרגולי קרב". אך עליהם לפשוט צורה וללבוש צורה בלי הרף. הם צריכים להיות מעטים ככל האפשר, ומטרתם: ראשית, לעשות את הפעולה אבטומטית עד לאותו רגע הסמוך למגע ממש עם האויב, בלא הסתכנות ככל האפשר בפעולה שאין עמה מחשבה — ושנית — לעשות את הפעולה אבטומטית במיוחד בשעת מצבי חירום.

ואשר לצד הטקטי של האימון, הרי משנערך הצד הנפשי והאבטומטי של האימון עריכה כשורה, מתישר צדו הטקטי ממילא ובנקל. אך אם יראה כשינוי פתאומי, סימן שהטקטיקה שאחזת בה מותעית היא, או שנשמט משהו מן האימון הנפשי שו ו"האבטומטי".